

Újszerű kezdeményezések az olvasás népszerűsítésére

Stadtlezen – szabad ég alatt szabad az olvasás

Az elmúlt években újabbnál újabb ötletek jelentek meg világszerte az olvasás népszerűsítésére. Van már strandkönyvtár, plázakönyvtár, de előfordulnak az olvasásra szánt könyvek a vendéglátóhelyeken is. Divat lett tehát reklámozni a könyvolvasást akár rendhagyó módokon is. Egy kolléganőm családi nyaralása során botlott egy érdekes és sikeresnek tűnő rendezvénybe, amelyről írt a nyíregyházi *Könyvtári Kis Híradó* 2014. 3-4 számának hasábjain. Figyelemfelkeltése nyomán néztem utána, miről is van szó, és megpróbáltam továbbgondolni az ötletet.

Nyugati szomszédunkban, Ausztriában évek óta újszerű módon igyekeznek szélesíteni a könyvolvasók táborát. A 2009-ben elindított program mára határokat átívelő nyári művészeti és kulturális eseménnyé vált, és Európa legnagyobb olvasásnépszerűsítő rendezvénye lett. Milyen lenne egy város, olvasás nélkül? – tették fel a kérdést a „*Stadtlezen – Lesestadt*” (*Sadt/LeseStadt*) az olvasó város mozgalom elindítói. Új térbe helyezték, vagyis az utcára vitték ki és egyúttal közösségi élménnyé tették az olvasást. Nyáron, amikor a szép időben mindenki szívesen tartózkodik a szabadban, egy kis szabadtéri olvasgatásra csábítják a járókelőket a városok pezsgő, étellel teli tereire.

A Stadtlezen program voltaképpen utazó rendezvény, amelynek során egy szűk hétre otthonos olvasószobává válnak történelmi városközpontok. Fontos a városok miliője, a történelmi városközpontok hangulata, ami hozzásegít az olvasás élményének kialakulásához. Kreatív ülőalkalmatosságokkal rendezik be a tereket, olvasásra csábítva az arra járó embereket, ezáltal hozzájárulnak ahhoz, hogy az időre egy egész város olvasóvá váljon. Szabadon heveredhet le bárki naponta 9-től sötétedésig a babszék fotelekre, függőágyakra, hogy csak belelapozzon, vagy hosszabb időre belemerüljön egy-egy érdekes könyvbe.

Az így kialakított terekben több mint 3000, minden olvasói igényt kielégítő kötet közül válogathatnak az érdeklődők. Az „olvasóterem” része egy együttozvasásra szánt felolvasósarok (Readers Corner) és egy büfé is, ahol nagyon jutányos áron vásárolt üdítőkkal csillapíthatják szomjukat a könyvbarátok a nyári melegben.

Kiegészítő programként hetente átlag négy műsor járul hozzá az élményszerzéshez az irodalom „sztárjainak” közreműködésével. Hallgatni lehet irodalomhoz kötődő előadá-

sokat és a hazai Ünnepi Könyvhét rendezvényeihez hasonlóan bemutatkozhatnak népszerű szerzők, és bemutatásra kerülnek új művek. A hangsúly az olvasási kedv felkeltésén és nem a kereskedelmi forgalom növelésén van.

A program előzménye 2007-ig vezethető vissza, és egy salzburgi kultúrával és kommunikációval foglalkozó innovációs műhely, az Innovationswerkstatt egészen más típusú ötletéből, az „olvasva utazni, utazva olvasni” elnevezésű elgondolásából ered. Sebastian Mettler innovátor és termékfejlesztő, a cég tulajdonosa olyan lehetőségeket keresett, ami az olvasás élményét átviszi világunk minden területére, és szabad hozzáférést biztosít bárki számára a könyvhöz, az olvasáshoz. Fontosnak tartja, hogy a mai rohanó világban időnként ajándékozzuk meg magunkat kényelmes és lazító olvasó-pillanatokkal. Mettler célja az volt, hogy az olvasás napjaink, az életünk központi, sőt, időnként egy egész város közös elfoglaltsága legyen. A vállalkozás ebben úgy segít, hogy az olvasás lehetőségét hozza – utaztatja – minél több ember közelébe.

Ebből az elképzelésből nőtt ki 2009-re a Stadtlesen utazóprogram, amelynek központja Salzburg. A rendezvényre, egy egyszerű űrlap kitöltésével interneten lehet jelentkezni. A feltételek nem tartalmaznak különös megkötést, regisztrálhat kicsi és nagy, lehetőleg történelmi atmoszférájú település. A program kiötlője és tulajdonosa Sebastian Mettler cége. A megvalósítást számos partner (könyves, élelmiszer-, bútorcég, hotel, média stb.) segíti. A helyszín kialakításában olvasást kedvelő és a könyvek világát szerető elkötelezett munkatársak segítenek. „*Mindig keddtől vasárnapig – bármilyen az időjárás, szabad a belépés*” szól a szlogen. Aminek megfelelően a hét elején megjelenik a kiválasztott város főterén a szállítókamion, és felépítik a könyvespolcokat, berendezik az egységes arculatú olvasószobát a szabad ég alatt, amely vasárnap estig funkcionál. A munkatársak hétfőnként pihennek egy keveset, majd kezdik előlről a munkájukat a következő állomáshelyen.

A Stadtlesen rendelkezik egy naprakész honlappal (www.stadtlesen.com) és a kezdetektől facebook oldaluk is van.

Bár ezt a programot egy magáncég bonyolítja, védnökséget vállalt felette az UNESCO osztrák és német bizottsága, hiszen az olvasás és az olvasási készség elsajátítása a szervezet egyik fő törekvése.

StadtLeseStadt utazóprogramot indulásának első két évében ugyanannak a kilenc osztrák városnak (Bregenz, Kismarton/Eisenstadt, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Linz, Salzburg, St.Pölten, Bécs) közterein rendezték meg. A program eleinte két nyári hónapon át tartott. 2011-ben már 15 héten át és 15 városban, az eddig résztvevő osztrák városok mellett 4 németországi és 2 olaszországi, dél-tiroli helyszínre látogattak el július és október között. A 2012-es évben jelentősen kibővült a résztvevők tábora; a 7 osztrák, 11 német és 2-2 olaszországi és svájci városban április 20-án kezdődött és október 7-én fejeződött be a rendezvénysorozat. 2013-ban eggyel, 2014-ben további kettővel bővült a résztvevő városok száma, így a német nyelvterületen lévő négy ország 25 városában zajlottak az olvasásnépszerűsítő programok április 29 – október 19. között.

A résztvevők gyarapodó számából kitűnik, hogy az utazó szabadtéri könyvtár egyre sikeresebb. 2015-re 162 település jelentkezett Aachentől Zürichig, amelyek közül előre meghatározott kritériumok alapján mostanra sikerült kiválasztani azt a 25-öt, ahol május 2-a és október 11. között megvalósul az idei StadtLeseStadt. A honlapon pedig már olvasható az egyes városokra precízen kidolgozott program és az időbeosztás. És a honlapon

ott látható már a 2016-os felhívás is, amelyre idén január elején már hat város benyújtotta nevezését.

Ilyen sikeres program lebonyolítása után adódik a kérdés, hogyan lehetne valami hasonlót megvalósítani itthon is. Tapasztalhatjuk, hogy nyári délutánokon, esteken a városközpontok nyüzsgő hangyabollyá válnak, ahol szívesen sétálnak vagy beszélgetnek egy-egy fagyí vagy sör mellett a hőségben egész nap négy fal között dolgozó városlakók. Miért ne lehetne kivinni ezekre a városi „fórumokra” a könyvet, könyvtárat és olvasást is?

Igény bizonyára lenne rá, hiszen rendkívül sikeresek az olyan – városunk, Nyíregyháza főterén rendezett – nyári szabadtéri kulturális rendezvények, mint a színházi-zenei profilú Vidor fesztivál, vagy a Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár által Nyíregyházán az elmúlt két évben szervezett Ünnepi Könyvhét rendezvénysora.

Azt gondolom, lenne értelme kipróbálni kisebb-nagyobb hazai települések egyéni kezdeményezéseiként is ezt a rendhagyó olvasgatási lehetőséget, amelynek PR-értéke igen nagy. Ez az újszerű rendezvény talán még több hívet szerezne az olvasásnak, a könyvnek és a könyvtárnak.

A Bibliotel

Az olvasási kedv csökkenése miatt bánkódók újabbnál újabb, a könyvtárak és kulturális intézmények falain túl nyúló ötletekkel állnak elő az olvasás és különösen a könyvolvasás népszerűsítése érdekében. Ausztriából indult az a figyelemre méltó kezdeményezés a turizmus, utazás és kultúra területén tevékenykedő Sebastian Mettler-től, aki évek óta próbálja ráirányítani a figyelmet az olvasás fontosságára az élet minél több területén. Ennek nyomán született meg az olvasó város programsorozat után néhány évvel, 2009-ben a „Bibliotel”-ek hálózata.

Mettler ez esetben az irodalom és olvasás iránti figyelemfelkeltést a turizmus, a szállodaipar felől közelítette meg. Nem erőltetetten akarja olvasóvá nevelni az embereket, hanem alternatívát kíván nyújtani számukra a szabadidejük kellemes eltöltéséhez. A szabadságuk alatt több szabadidővel rendelkező embereket célozza meg, akiket ilyenkor talán könnyebben elcsábíthat egy-egy olvasmány. Különösen, ha ahhoz újszerű és izgalmas programok is társulnak.

Az ötlet személyes indíttatású volt, és ügyesen ötvözi az utazást, a turizmust és az olvasást. Mettler sokat zsörtölődött, amikor egy bőröndnyi könyvet kellett cipelnie a családi szabadságokra. Azt kívánta, bárcsak lenne olyan szálláshely, ahol bőséges irodalmi választékot is találnak a családtagjai és a pihenés mellé. Miután sehol sem találta meg az általa elképzelt helyet, ő maga látott hozzá a megteremtéséhez. (Mellesleg évtizedekkel ezelőtt itthon hasonló szerepet töltötték be a szakszervezeti üdülők könyvtárai.)

Az ötletgazda szerint az utazás és az olvasás egyébként sem áll távol egymástól, öszszeköti őket egy dolog, mégpedig az új világok felfedezése. Az olvasás maga egyébként is képzeletbeli utazás a fantázia világában. Ráadásul sok ember szívesen olvas utazás közben, legyen az konferenciaút, üzleti utazás vagy szabadság. Aki pedig nem szokott olvas-

ni, annak éppen egy kellemes utazás, egy csendes pihenés lehet az inspiráció az olvasás iránti érdeklődés felkeltésére.

Így jött létre tehát az utazás és olvasás szimbiózisát megteremtő „Bibliotel” hálózat. A kifejezés a német Bibliothek és Hotel szavak összeolvasztásából született meg. Olyan szálláshelyekről van szó, ahol minden kényelem megvan, ami egy szokványos hotelben, de kiegészítve az olvasás, az irodalom és művészetek szellemiségével. Ezek a szállodák elsősorban a könyvbarátokat célozzák meg, optimális feltételeket biztosítva számukra bibliofil igényeik teljesüléséhez reggeltől késő estig. A „Bibliotel”-ek többnyire csendes, nyugodt helyeken, gyakran hegyvidéken, tavak mellett, vidéki kastélyokban vannak, de megtalálhatjuk őket a nagyvárosok eldugott utcácskáiban is. Többnyire régi romantikus épületekben működnek, amelyek atmoszférája eleve ösztönzőleg hat az olvasásra.

A „Bibliotel”-ben nincs klasszikus értelemben vett könyvtárszoba, hanem az egész házban „szanaszét” találhatóak a könyvek, és nem kell azokat úgy kölcsönözni, mint a könyvtárban, hanem kedve szerint leemelhet bárki egy-egy kötetet a polcokról. Az olvasás is bárhol történhet, függőágyban, egy olvasósarok süppedős fotelében vagy a szabadban. És ha nincs szemüveg, az sem baj, hiszen lehet kölcsönözni azt is. Mindenesetre a könyvtárak szigorú világához képest kötetlenséget sugároznak és ezzel nagyobb csáberőt jelenthetnek az olvasás birodalmába a „Bibliotel”-ek eme szolgáltatásai.

A dokumentumkínálat helyszínenként általában 300-1500 kötet könyv, hangoskönyv, napilap és folyóirat. A klasszikusoktól a modern irodalomig mindent tartalmaz a kínálat, és esetenként igazodik különböző témákhoz, évfordulókhöz vagy akár a vidék specialitásaihoz is.

A „Bibliotel”-ek – szigorú kritériumoknak megfelelően – azonos színvonalat biztosítanak a hálózat valamennyi intézményében. A szolgáltatás szintjét a könyvek szimbolizálják. A 2 könyv jel a 300, az 5 könyv az 1500 kötetes állomány jelzése. A mennyiségi szempontokon túl egy sor minőségi kritériumot is meghatároztak; például rendelkezik-e a szálláshely olvasott és olvasás iránti affinitással rendelkező személyzettel, kényelmes olvasást segítő berendezéssel, de szempont a szálloda jó fekvése, a zöldfelületek és pihenőzónák megléte is, hiszen a szenvedélyes könyvmoly is tart néha egy kis szünetet, amikor szívesen sétálna, biciklizne a friss levegőn, esetleg fürödne egyet. Mindenesetre az olvasás élménye nem a szállodakategória függvénye, mert az éppúgy elérhető egy kis hegyi menedékházban, mint egy több csillagos szállóban. A „Bibliotel”-eknek egy lényege van: a könyv és az olvasás. A hálózatnak jelenleg 36 tagja van Európa öt országában. A legtöbb ilyen vendéglátóhely (25) Ausztriában található, ezt követi Németország 5, Svájc 3, Franciaország 2 és az olaszországi Dél-Tirol 1 szállóval.

Mettler számos partnert talált, akik és amelyek támogatják a hálózat működését. Van közöttük könyvkiadó, iskola, kulturális intézmény, de élelmiszerüzlet és lakberendezési vállalat is. Segíti a vállalkozás megismertetését egy nagyszabású marketing kampány is, amelynek része egy remek honlap (www.bibliotels.com). Ez nemcsak programajánlatokról informál, de felhívja a figyelmet érdekes olvasnivalókra, linkekkel vezet el a partner szállodák honlapjához, és felkínálja olvasáshoz kapcsolódó ajándékok elektronikus vásárlásának lehetőségét is.

A szállók egyedibbnél egyedibb ötletekkel csábítják a vendégeket. Kleinwalsertalban például nemcsak bort ajánl a menühöz egy képzett sommelier, hanem egy ahhoz illő krimi is. Almtalban, ahol egy vadászház a szálláshely, a vendég ott-tartózkodása alatt vad-

vadász- és erdei történeteket olvashat. Az Északi- és Keleti-tengert összekötő csatorna partján található Rendsburgban fatörzsekben alakítottak ki szabadtéri könyvszekrényt, amelyek az itthon is ismert könyv „csereberélde” tájba illő változatai.

Az ötletgazda elhatározta, hogy évente díjazzák azokat a „Bibliotel”-eket, amelyek a legkreatívabbak, legdinamikusabbak és legeredetibbek. A díjat első ízben 2014-ben adták át egy szakmai zsűri ítélete alapján. A nyertes a dél-franciaországi Vagnasban található Mas La Colline Bibliotel volt, amely irodalmi főzőcskére csábította a vendéget Maigret felügyelő alakja jegyében. Itt esténként irodalmi menüket kínáltak a Maigret történeteket jegyző Georg Simenon és Amélie Nothomb belga író nő regényeinek olvasása kíséretében. A második díjban a 170 éves hittisauai Korona Szálló 4. alkalommal megtartott Proust napjait részesítették. A rendezvény apropóját *Az eltűnt idő nyomában* című híres regény újrafordítása és újbóli kiadása adta, de emellett avatott szakember vezette be a hallgatóságot Proust világába. A harmadik díjat a schwarzenbergi Szarvas Hotel nyerte el izgalmas krimi kínálatával. Itt érkezéskor a vendég megkapta Peter Natter legújabb, 2014-ben megjelent, a *Holttest a csellótokban* című, éppen ott játszódó krimijének egy példányát. Az arra vállalkozók az olvasás mellett be is járhatják a regény helyszíneit gyalog vagy biciklin.

Kührner Éva

